

**Examen VMBO-BB**

**2023**

tijdvak 1  
woensdag 24 mei  
13.30 - 15.00 uur

**economie CSE BB**

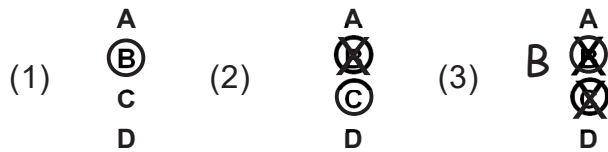
Naam kandidaat \_\_\_\_\_ Kandidaatnummer \_\_\_\_\_

Beantwoord alle vragen in dit opgavenboekje.

Dit examen bestaat uit 33 vragen.  
Voor dit examen zijn maximaal 42 punten te behalen.  
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

### Meerkeuzevragen

- Omcirkel het goede antwoord (voorbeeld 1).
- Geef verbeteringen aan volgens voorbeeld 2 of 3.



## Sabine

Sabine (20 jaar) heeft bijna de mbo-opleiding Horeca afgerond. In haar vrije tijd werkt zij in een restaurant. Na haar opleiding kan zij daar fulltime aan de slag.



- 2p    1    Sabine heeft deze maand de volgende inkomsten:
- het salaris dat zij ontvangt van het restaurant
  - een verkoopopbrengst van studieboeken die zij heeft verkocht aan een medestudent
  - de zorgtoeslag die zij ontvangt van de overheid
- Welke vormen van inkomen ontvangt Sabine? Zet telkens een kruisje in de juiste kolom.

|                      | inkomen uit arbeid | inkomen uit bezit | inkomen uit overdracht |
|----------------------|--------------------|-------------------|------------------------|
| salaris restaurant   |                    |                   |                        |
| verkoop studieboeken |                    |                   |                        |
| zorgtoeslag          |                    |                   |                        |

- 1p    2    Sabine is vaak 's avonds laat klaar met werken. Met de fiets of bus terug naar huis is dan niet makkelijk. Sabine wil daarom een auto kopen. Zij heeft alleen nog niet genoeg gespaard. Misschien kan zij een lening afsluiten.
- Welk leenmotief heeft Sabine?
- A    Zij wil lenen voor de opvang van een calamiteit.
  - B    Zij wil lenen voor een duurzaam consumptiegoed.
  - C    Zij wil lenen voor een onroerend goed.

- 2p 3 Maak van de volgende zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te noteren. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Als Sabine geld wil lenen voor de aanschaf van een auto, dan leent zij voor een ...(1)... (basisbehoefte / overige behoefte). Zij moet vervolgens rente en aflossing betalen aan de bank. Het rentebedrag berekent de bank over de ...(2)... (aflossing / rente / schuld). Door de ...(3)... (aflossing / rente) wordt de schuld steeds lager.

(1) .....

(2) .....

(3) .....

### Informatiebron 1

| Persoonlijke lening |  |            |            |            |
|---------------------|--|------------|------------|------------|
| krediet-<br>bedrag  | maandelijks te betalen termijnbedrag bij een looptijd van: |            |            |            |
|                     | 12 maanden   | 24 maanden | 36 maanden | 48 maanden |
| € 1.000             | € 108  | € 61       | € 41       | € 23       |
| € 1.500             | € 162  | € 99       | € 71       | € 41       |
| € 2.000             | € 198  | € 115      | € 89       | € 57       |
| € 2.500             | € 234  | € 129      | € 96       | € 70       |

**Let op! Geld lenen kost geld** 

*Gebruik informatiebron 1.*

- 1p 4 Sabine vindt op internet een mooie auto. De auto kost € 7.000. Sabine heeft al flink gespaard. Om de auto te kunnen kopen, moet zij € 2.000 lenen bij de bank. De looptijd van de lening is twee jaar. Welk bedrag moet Sabine dan meer terugbetalen dan het geleende bedrag?
- A € 760  
 B € 2.000  
 C € 2.760  
 D € 4.760

2p 5 Maak van de volgende zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te noteren. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

De moeder van Sabine zegt: "Geld lenen? Je weet niet eens waar je geld blijft. Maak eerst een ...(1)... (begroting / besparing / reservering) waarin je zorgt dat je verwachte ...(2)... (inkomsten / uitgaven) hoger zijn dan je verwachte ...(3)... (inkomsten / uitgaven)."

(1) .....

(2) .....

(3) .....

***Ga door op de volgende pagina.***

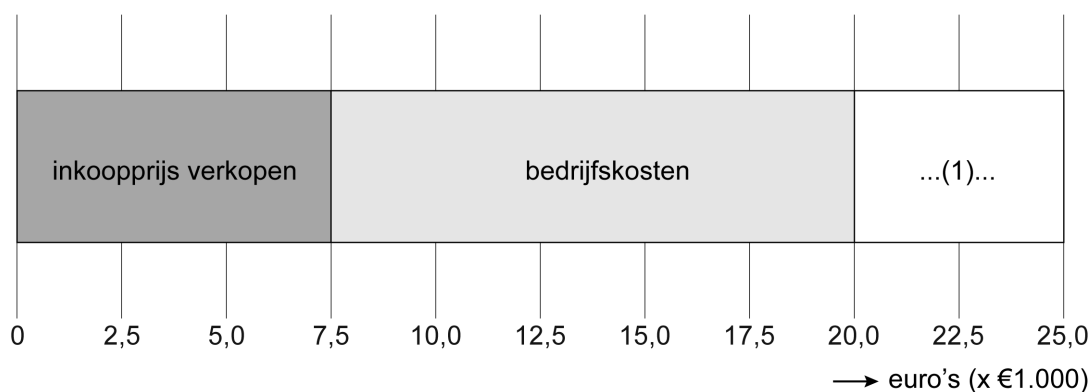
## Kapotte smartphone? Wij fixen het!

“Wij zijn dé specialist voor de reparatie van zowel mobiele telefoons als tablets. Voor het vervangen van een scherm of batterij kun je bij ons terecht”, zegt eigenaar Mustafa van Smartphone Repair.



### Informatiebron 2

Omzetverdeling Smartphone Repair, maand maart



*Gebruik informatiebron 2.*

- 1p 6 De grafiek toont de verdeling van de omzet van Smartphone Repair over de maand maart.

Welk gegeven ontbreekt in de grafiek en moet bij ...(1)... ingevuld worden?

- A accijns
- B afzet
- C btw
- D nettowinst

*Gebruik informatiebron 2.*

- 1p 7 In maart bedroeg de omzet van Smartphone Repair € 25.000.  
→ Bereken het bedrag van de brutowinst over maart. Schrijf je berekening op.

.....

.....

*Gebruik informatiebron 2.*

- 1p 8 In maart bedroeg de omzet van Smartphone Repair € 25.000. Een deel van deze omzet bestaat uit bedrijfskosten.  
→ Bereken hoeveel procent van de omzet in maart bestaat uit bedrijfskosten. Schrijf je berekening op.

.....

.....

- 2p 9 Bij welke soort bedrijfskosten horen de volgende omschrijvingen? Zet telkens een kruisje in de juiste kolom.

|   | <b>huisvestings-<br/>kosten</b> | <b>inkoop-<br/>kosten</b> | <b>loon-<br/>kosten</b> | <b>verkoop-<br/>kosten</b> |
|---|---------------------------------|---------------------------|-------------------------|----------------------------|
| de huur van het winkelpand                    |                                 |                           |                         |                            |
| de kosten van een advertentie op social media |                                 |                           |                         |                            |
| het salaris van een invalkracht               |                                 |                           |                         |                            |

- 1p 10 Mustafa van Smartphone Repair zegt: "Tijdens de laatste economische crisis zagen we dat veel consumenten hun telefoon lieten repareren in plaats van dat ze een nieuwe kochten."  
→ Noem een reden waarom consumenten tijdens een economische crisis eerder kiezen voor reparatie dan voor aanschaf van een nieuwe smartphone.

.....

.....

## De avocado

De avocado is een vrucht afkomstig uit Midden- en Zuid-Amerika, grotendeels uit Peru. Nederland is binnen de Europese Unie (EU) het land dat de meeste avocado's invoert.



- 2p 11 Maak van de volgende zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te noteren. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

De avocado's die Peru levert aan Nederland zijn onderdeel van de ...(1)... (export / import) van Peru. Bij deze leveringen spelen wisselkoersen ...(2)... (geen / wel een) rol. De EU heft invoerrechten op avocado's, hierdoor stijgt de ...(3)... (inkoopprijs van de importeur / omzet van de exporteur).

(1) .....

(2) .....

(3) .....

- 1p 12 De avocado's uit Peru komen aan in de Rotterdamse haven. Een klein deel van deze invoer is bedoeld voor de Nederlandse markt. Het overgrote deel verlaat Nederland vrijwel direct weer per vrachtwagen naar andere landen van de EU.

Welk economisch begrip hoort bij de avocado's die Nederland direct weer verlaten?

- A aanvoer
- B afvoer
- C doorvoer
- D invoer



- 1p **13** In 2021 voerde Nederland 515 miljoen kilogram avocado's in. Wereldwijd voerden de Verenigde Staten (VS) in 2021 de meeste avocado's in, namelijk 1,1 miljard kilogram. Hoeveel keer is de invoer van de VS groter dan die van Nederland?
- A ongeveer 0,2 keer zo groot
  - B ongeveer 2 keer zo groot
  - C ongeveer 20 keer zo groot
  - D ongeveer 200 keer zo groot

- 1p **14** In Nederland worden geen avocado's verbouwd, terwijl dit wél zou kunnen. Kassen kunnen precies het klimaat nadoen van Zuid-Amerika, waardoor in Nederland avocado's van dezelfde kwaliteit verbouwd kunnen worden.



→ Noem een economische reden waarom in Nederland, ondanks de grote vraag, bijna geen avocado's worden verbouwd.

.....

.....

- 2p **15** Nederland is gespecialiseerd in de internationale handel van avocado's. Na de VS voert Nederland de meeste avocado's in. Daarnaast voert Nederland de meeste avocado's ter wereld uit.
- Zijn de volgende uitspraken over exportwaarde van avocado's waar of niet waar? Zet telkens een kruisje in de juiste kolom.

|  | waar | niet waar |
|--|------|-----------|
| De infrastructuur in Nederland draagt bij aan de hoge exportwaarde.                      |      |           |
| De werkgelegenheid in Nederland neemt af bij een toenemende exportwaarde.                |      |           |
| De internationale concurrentiepositie van Nederland draagt bij aan de hoge exportwaarde. |      |           |

## Zonnebrandcrème

Binnenkort is het weer zomer. Een zonnebrandcrème is dan echt onmisbaar. Het zorgt ervoor dat de huid minder snel verbrandt. Bijkomende voordelen zijn dat de huid minder snel verouderd en dat het lekker ruikt. Kort geleden is een vergelijkend warenonderzoek over zonnebrandcrème verschenen.



### Informatiebron 3

### Vergelijkend warenonderzoek zonnebrandcrème

| Merke    | Consumentenprijs | Inhoud verpakking (in ml) | Testordeel | Bescherming | Gebruiksgemak | Intrekken | Waterbestendig |
|----------|------------------|---------------------------|------------|-------------|---------------|-----------|----------------|
| Grierna  | € 15,00          | 200                       | <b>7,4</b> | 7,4         | 7,4           | 7,5       | ++             |
| Venia    | € 17,50          | 300                       | <b>7,3</b> | 7,2         | 7,6           | 7,2       | ++             |
| Chivy    | € 20,90          | 350                       | <b>7,2</b> | 7,2         | 7,4           | 7,1       | +              |
| Bulkvat  | € 8,00           | 400                       | <b>6,9</b> | 6,9         | 7,1           | 7,3       | +              |
| Hame     | € 6,00           | 200                       | <b>6,0</b> | 6,5         | 6,0           | 7,2       | + -            |
| Dr. Clar | € 25,50          | 125                       | <b>3,1</b> | 7,0         | 2,3           | 3,7       | + -            |
| Profit   | € 3,75           | 300                       | <b>2,8</b> | 6,9         | 6,4           | 7,0       | -              |
| Clique   | € 24,50          | 125                       | <b>2,0</b> | 7,1         | 6,7           | 6,0       | -              |

- 1p 16 Welke uitspraak over vergelijkende warenonderzoeken is juist?
- A De Consumentenbond stelt vergelijkende warenonderzoeken op in opdracht van bedrijven.
  - B In een vergelijkend warenonderzoek worden gelijksoortige producten van verschillende merken onderzocht.
  - C In een vergelijkend warenonderzoek wordt onderzocht welke producten de consument in de winkel wil hebben.

*Gebruik informatiebron 3.*

- 1p 17 De moeder van Famke heeft zonnebrandcrème nodig. Ze heeft wel eisen. De bescherming en het testoordeel moeten minimaal een 7 scoren. En als meerdere zonnebrandcrèmes hieraan voldoen, dan wil ze de crème die per 100 ml het goedkoopst is.
- Welk merk zonnebrandcrème voldoet volledig aan de eisen van Famkes moeder?
- A Grierna
  - B Venia
  - C Chivy
  - D Bulkvat
  - E Hame

**Informatiebron 4**



*Gebruik informatiebron 4.*

- 1p 18 Famke gaat naar de winkel om de zonnebrandcrème te kopen. Alle zonnebrandcrèmes zijn in de aanbieding en voorzien van deze sticker. Famke koopt twee verpakkingen. Hoeveel procent korting ontvangt Famke op de totaalprijs van twee verpakkingen zonnebrandcrème?
- A 25%
  - B 33,3%
  - C 50%
  - D 75%

- 1p 19 Famke is 13 jaar. Zonnebrandcrème is niet direct een product waar zij in geïnteresseerd is. Voor veel andere fabrikanten zijn tieners wél een belangrijke groep consumenten.
- Noem een reden waarom tieners voor fabrikanten een belangrijke consumentengroep zijn.

.....

.....

- 1p 20 Famke is 13 jaar. Zonnebrandcrème is niet direct een product waar zij in geïnteresseerd is. Over een aantal jaar kan dat heel anders zijn, bijvoorbeeld als Famke zonder haar ouders op vakantie gaat. Famke zegt: “De behoeften van consumenten zijn dus afhankelijk van hun leeftijd.”
- Noem nog een andere oorzaak waardoor de behoefte van een consument door de jaren heen kan veranderen.
- .....

## Een nieuwe carrière voor Jessie?

- 1p 21 Jessie werkt in een kledingwinkel in Helmond. De laatste tijd komen er weinig klanten in de winkel. De eigenaar ontslaat daarom een deel van het personeel. Jessie raakt hierdoor haar baan kwijt.

Welke vorm van werkloosheid is op Jessie van toepassing?

- A conjuncturele werkloosheid
- B seizoenwerkloosheid
- C structurele werkloosheid

- 2p 22 Jessie gaat na haar ontslag direct naar het UWV.  
→ Zijn de volgende werkzaamheden een taak van het UWV? Zet telkens een kruisje in de juiste kolom.

|   | ja | nee |
|---|----|-----|
| advies geven bij het zoeken naar vacatures  |    |     |
| helpen bij het vinden van sociale contacten |    |     |
| registreren van de werkloosheid             |    |     |

- 1p 23 Door het ontslag van Jessie verandert de arbeidsmarkt in Helmond. Welke uitspraak is hierover juist?

- A De vraag naar arbeid neemt af.
- B De vraag naar arbeid neemt toe.
- C Het aanbod van arbeid neemt af.
- D Het aanbod van arbeid neemt toe.

- 1p 24 Jessie heeft recht op een werkloosheidsuitkering. Waarom is de hoogte van de werkloosheidsuitkering niet voor iedereen gelijk?

- A Het laatst verdiende loon is afhankelijk van de sociale premies.
- B Het laatst verdiende loon is te weinig om van rond te komen.
- C Het laatst verdiende loon is van iedereen anders.

- 1p 25 In de eerste maand van het werkloos zijn, ontvangt Jessie een werkloosheidsuitkering van 75% van het laatstverdiende loon. Haar laatstverdiende maandloon bedroeg € 1.800.

→ Bereken het bedrag van de werkloosheidsuitkering in de eerste maand. Schrijf je berekening op.

.....

.....

## Informatiebron 5

### Tekort aan verpleegkundigen

AMSTERDAM - Er is op de arbeidsmarkt een tekort aan verpleegkundigen en dat tekort neemt de komende jaren alleen maar toe. Bijvoorbeeld door de vergrijzing; steeds meer ouderen hebben zorg nodig.

*Gebruik informatiebron 5.*

- 2p 26 Na het lezen van het nieuwsbericht zegt Jessie: “Misschien is een carrière in de zorg wel iets voor mij.”

→ Maak van de volgende zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te noteren. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Het tekort op de arbeidsmarkt van verpleegkundigen betekent ...(1)... (een overschot / schaarste) aan personeel. De oorzaak is dat het aanbod van arbeid in de zorg ...(2)... (groter / kleiner) is dan de vraag naar arbeid in de zorg. De verwachting is dat het aantal vacatures voor verpleegkundigen in de toekomst ...(3)... (afneemt / toeneemt).

(1) .....

(2) .....

(3) .....

- 1p 27 Het UWV biedt Jessie de mogelijkheid om verpleegkundige te worden via een leer-werkbaan. Ze volgt dan een opleiding tot verpleegkundige en werkt daarnaast in het ziekenhuis. Jessie weet dat het salaris van een verpleegkundige lager is dan in veel andere beroepen. “De hoogte van het salaris vind ik niet het belangrijkste motief bij een baan”, zegt Jessie.

→ Noem, behalve salaris, een ander arbeidsmotief.

.....

## Made in Bangladesh

Bangladesh is de op een na grootste exporteur van kleding in de wereld. In dit ontwikkelingsland draait alles om de kledingindustrie. Bangladesh is concurrerder dan andere Aziatische landen. Kledingmerken doen daarom graag zaken met bedrijven in Bangladesh.



- 1p 28 Het lage minimumloon is een van de oorzaken dat Bangladesh concurrerder is dan andere landen.  
→ Noem nog een andere oorzaak waardoor het ene land concurrerder kan zijn dan een ander land.
- .....

- 1p 29 De munteenheid van Bangladesh is de taka. Het minimumloon van fabrieksarbeiders in Bangladesh is 8.000 taka per maand, terwijl het leefbare loon 15.000 taka per maand is. Met een leefbaar loon kan iemand goed in zijn basisbehoeften voorzien. Welk gevolg heeft dit voor de fabrieksarbeiders?
- A Veel fabrieksarbeiders leven in armoede.
  - B Veel fabrieksarbeiders leven in welvaart.
  - C Veel fabrieksarbeiders zijn werkloos.

- 1p 30 Het minimumloon van fabrieksarbeiders in Bangladesh is 8.000 taka per maand, terwijl het leefbare loon 15.000 taka per maand is.  
→ Bereken hoeveel procent het minimumloon van een fabrieksarbeider moet stijgen, zodat het gelijk is aan het leefbare loon. Schrijf je berekening op.
- .....
- .....

- 1p **31** Het minimumloon van fabrieksarbeiders in Bangladesh is 8.000 taka per maand. 100 euro is gelijk aan 10.000 taka.  
→ Bereken het minimumloon per maand omgerekend in euro's. Schrijf je berekening op.

.....  
.....

- 1p **32** De wereldmarktprijs voor kleding is laag. Kledingproducenten in Bangladesh zouden graag zien dat die wereldmarktprijs stijgt. Wat kan een oorzaak zijn van de lage kledingprijzen?
- A te grote productie van kleding
  - B te grote vraag naar kleding
  - C te hoge productiekosten van kleding
  - D te hoge verkoopprijzen van kleding

- 2p **33** Veel ouders in Bangladesh willen niet dat hun kinderen later ook in een kledingfabriek gaan werken. Scholing is dan de uitweg naar een beter leven.  
→ Maak van de volgende zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te noteren. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Scholing leidt tot ...(1)... (meer / minder) analfabetisme en biedt ...(2)... (meer / minder) kans op een beter betaalde baan. De toenemende bestedingen zorgen vervolgens voor ...(3)... (een economische crisis / economische groei).

(1) .....

(2) .....

(3) .....